

Akcija za ljudska prava

POVODOM SVJETSKOG DANA SLOBODE MEDIJA

Podgorica, 2. maj 2012.

Različita politička tijela Evropske unije, Savjeta Evrope i Evropski sud za ljudska prava više puta su naglašavali da su slobodni i profesionalni mediji koji istinito izvještavaju nezamjenjivi u borbi za demokratizaciju društva i vladavinu prava. Obaveza svake evropske države je da obezbijedi da se o temama od javnog značaja može govoriti slobodno, uz poštovanje garancija istinitog izvještavanja i neophodan nivo zaštite časti.

U tom kontekstu, naglašavamo nekoliko pitanja koja u ovom trenutku smatramo važnim za slobodu medija u Crnoj Gori.

1. Vlada, državno tužilaštvo i policija još uvijek nisu obezbijedili ambijent u kojem novinari mogu bezbjedno da obavljaju svoju profesiju.

Vlada nije pokazala volju za izradom ozbiljnog izvještaja u kome bi se prikazalo dokle se stiglo s rasvjetljavanjem ubistva glavnog i odgovornog urednika novine *Dan* Duška Jovanovića, napada na novinare Mladena Stojovića i Tufika Softića, književnika Jevrema Brkovića i ubistva njegovog pratioca Srđe Vojičića, paljenja vozila novina *Vijesti*, i prijetnji smrću istraživaču kršenja ljudskih prava Aleksandru Zekoviću.¹

Nedavno se ispostavilo, prema informacijama državnog tužilaštva na zahtjev HRA, da u navedenim istragama i nema pomaka.²

Državno tužilaštvo je grubo ignorisalo zabrinjavajuća saznanja novinara nedjeljnika *Monitor*, Petra Komnenića, o prisluškivanju sudija Višeg suda u Podgorici i nestanku predmeta iz tog suda. Zbog istog istraživačkog teksta u kome su, bez obzira na evropske standarde, sudovi utvrdili da je povrijedio ugled predsjednika suda, novinar Petar Komnenić je pravosnažno osuđen, a novčana kazna zamijenjena je zatvorskom kaznom čije se izvršenje očekuje.

¹ Pismo premijeru Igoru Lukšiću iz novembra 2011: <http://www.hraction.org/?p=1426>.

² Detaljnije vidjeti na: <http://www.hraction.org/?p=1940>.

Za razliku od slučaja Komnenić i drugih slučajeva u kojima je državno tužilaštvo "arhiviralo" očiglednu krivičnu odgovornost državnih službenika, u slučaju obračuna gradonačelnika Podgorice s novinarima koji su ga snimili u kršenju saobraćajnih propisa, državni tužilac pokazuje kako prilježno istražuje i mukotrpno istrajava na utvrđivanju krivice novinara, urednika *Vijesti* Mihaila Jovovića.³

Zbog nedavnog napada na novinarku *Vijesti* Oliveru Lakić, osumnjičen je neposredni izvršilac, ali još uvijek nema podataka o motivima i naručiocu ovog napada.

Mediji istaknuti u kritici Vlade i istraživačkom novinarstvu, dnevni list *Vijesti* i nedjeljnik *Monitor*, javno se označavaju kao "medijska mafija", iako javnosti nije poznato da su ovi mediji ili njihovi osnivači osuđeni za bilo koje krivično djelo. Ovakve optužbe dolaze od medija u državnom vlasništvu i vladajuće Demokratske partije socijalista. Ova tendencija pojačava zabrinutost da istraživačko novinarstvo koje potekne od ovih medija ni ubuduće neće dobiti neophodnu zaštitu.

2. **Vlada nije pokazala razumijevanje ni za predlog da se propišu nova krivična djela za pojačanu zaštitu novinara** *Sprječavanje novinara u vršenju profesionalnih zadataka* i *Napad na novinara u vršenju profesionalnih zadataka*, po uzoru na postojeća krivična djela kojima se štite službena lica pri obavljanju službene dužnosti. Podsjećamo da su na potrebu za pojačanom krivičnopravnom zaštitom novinara većinski ukazali sami novinari (89,8% od 147 ispitanika, prema istraživanju CEDEM-a, 2011).
3. U periodu nakon dekriminalizacije klevete i uvrede u junu 2011. godine nije došlo do porasta broja građanskih parnica zbog povrede časti i ugleda, a primjećeno je uvažavanje međunarodnih standarda u radu sudova po ovim tužbama, za razliku od prethodnog perioda.
4. Iako je primjećeno da tužioci traže simbolične naknade insistirajući tako samo na dokazivanju istinitosti informacije, evidentirani su i visoki tužbeni zahtjevi. Naglašavamo obavezu sudova da prilikom odlučivanja o odštetnim zahtjevima vode računa da dosuđena odšteta bude srazmjerna stvarno učinjenoj povredi, kao i da ne dovede do prekomjernog finansijskog iscrpljivanja medija.
5. U cilju objektivnog praćenja broja tužbi za zaštitu časti i ugleda i prakse sudova po ovim tužbama, Vrhovni sud bi trebalo da obezbijedi izradu posebnih statističkih izvještaja koji bi obuhvatili broj ovakvih tužbi protiv medija i ostalih lica, iznos tužbenih zahtjeva, vrstu presude i visinu dosuđenih odštetnih zahtjeva.
6. **Primjećeno je ranije nezabilježeno objavljivanje u medijima uvredljivih vrijednosnih sudova i poruka mržnje koji nisu primjereni javnom govoru.** U tome je prednjačio dnevni list *Pobjeda*, koji je još uvijek u većinskom državnom

³ Detaljnije u izvještaju HRA Procesuiranje napada na novinare u Crnoj Gori: [http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Napadi_na_novinare_23112011.pdf](http://www.hrraction.org/wp-content/uploads/Napadi_na_novinare_23112011.pdf)

vlasništvu.⁴ Podsjećamo da sloboda medija podliježe ograničenjima u cilju zaštite časti i ugleda. Prema stavovima Evropskog suda za ljudska prava, svako, pa i pisci i drugi stvaraoci koji koriste slobodu izražavanja, imaju dužnosti i odgovornosti, i njihovo izražavanje je dozvoljeno ograničiti ako obuhvata prekomjerno uvredljive izraze koji nisu neophodni da bi se izrazilo negativno mišljenje (npr, vidi *Tammer v. Estonia*). Obaveza poštovanja ljudskog dostojanstva postoji i u Kodeksu novinara Crne Gore,⁵ a Programski principi i profesionalni standardi javnih radio-difuznih servisa Televizija Crne Gore i Radio Crne-Gore zabranjuju emitovanje programa koji sadrže i promovišu poruke mržnje, i, u principu, korišćenje vulgarnih izraza.⁶

Ovoj pojavi je doprinela i porazna činjenica nefunkcionisanja novinarskog samoregulatornog tijela u periodu od posljednje dvije godine. Stav premijera koji je odbio da u navedenom kontekstu utiče na uređivačku politiku državnog medija *Pobjede*, iako predstavlja osnivača medija, koji kao i osnivač svakog drugog medija odgovara za objavljene programske sadržaje, doprinosi ocjenama da se Vlada na takav način, putem posljednjeg štampanog državnog medija, obračunava s političkim neistomišljenicima.

mr Tea Gorjanc Prelević
izvršna direktorica Akcije za ljudska prava

⁴ Za pregled objavljene terminologije vidi prvi kvartalni izvještaj za 2012. Inicijative mladih za ljudska prava: www.yihr.me

⁵ Tačka 8: <http://www.mminstitute.org/kodex.php>

⁶ http://www.rtcg.me/images/biblioteka/dokumentacija/principi_i_standardi_rtcg.pdf